

ANTWOORD

VAN GEDEPUTEERDE STATEN

OP VRAGEN VAN

A.H.K. van Viegen (PvdD)

(d.d. 6 oktober 2016)

Nummer

3228

Onderwerp

Vossen

Aan de leden van Provinciale Staten

Toelichting vragensteller

In juni 2016 heeft de provincie Zuid-Holland een ontheffing (ODH-2016-00047086) verleend aan de Wildbeheereenheid (WBE) Delfland voor het doden van vossen in de nacht met gebruikmaking van kunstmatige lichtbronnen en het geweer.

Argumenten voor deze ontheffingverlening zijn :

- het voorkomen van schade (weidevogels);*
- dat er ingevolge artikel 68 eerste lid Flora- en faunawet (Ffw) geen andere bevredigende oplossingen zijn.*

Daarnaast zijn er al 13 andere geldige ontheffingen door de provincie verleend om vossen te doden in verband met weidevogels.

Toelichting GS

De vos is op grond van artikel 65 Flora- en faunawet (Ffw) geplaatst op de landelijke vrijstellingslijst (bijlage 1 als bedoeld in artikel 2 Besluit beheer en schadebestrijding dieren (Bbsd)). Plaatsing op deze lijst impliceert dat de gunstige staat van instandhouding van de vos niet in gevaar komt, dat de vos in het gehele land belangrijke schade veroorzaakt aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren en/of schade aan de fauna en dat er geen bevredigende oplossing bestaat ter voorkoming van deze schade buiten bestrijding van de vos. Een toetsing aan deze criteria heeft derhalve reeds plaatsgevonden door de (destijds) Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bij plaatsing van vos op de landelijke vrijstellingslijst. Dit houdt in dat de vos in het gehele land mag worden bestreden ter voorkoming van schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren en/of schade aan de fauna. Hiertoe mogen de middelen worden ingezet overeenkomstig artikel 5 Bbsd. In beginsel mag de bestrijding zowel overdag als 's nachts plaatsvinden. Bij de afweging om de ontheffingen te verlenen staan niet de belangen ter discussie die hebben geleid tot het plaatsen van de vos op de landelijke vrijstellingslijst. Daarmee staat niet ter discussie dat de vos het gehele jaar, zowel dag en nacht mag worden bestreden, dat er sprake is van schade en dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn. Alleen ter overweging staat het gebruik van het geweer in de nacht met ondersteuning van kunstmatige lichtbronnen.

Uit de uitspraak van de Rechtbank Haarlem¹ blijkt, dat de vos een nachttactief zoogdier is. Schadebestrijding is daarom het meest efficiënt en effectief gedurende de nacht. Inzet van het geweer is hierbij gewenst omdat dit een effectief middel is bij de bestrijding van de vos. Teneinde in de nacht vossen te kunnen doden met het geweer is het nodig om van een kunstmatige lichtbron gebruik te maken. Op deze wijze kan zeer gericht, plaatselijk en kortstondig worden opgetreden. Bij deze afweging dient aannemelijk te worden gemaakt dat inzet van het geweer in de nacht bijdraagt aan bescherming van één of meer belangen, zoals genoemd in artikel 68 Ffw. In het geval van de betreffende ontheffingen dienen deze ter bescherming van de fauna (waaronder “strikt” beschermde inheemse vogelsoorten vallen zoals weidevogels).

1. *Bent u bereid om de hoogste prioriteit te geven aan de instandhouding van de weidevogels bij het verbeteren van hun leefgebied, omdat deze ernstig is aangetast (en waar de vos niet de oorzaak van is)?*
2. *Waarop baseert u zich bij de constatering dat de vos verantwoordelijk is voor de significante schade aan de stand van de weidevogels in het gebied van WBE Delfland en niet de intensivering van de landbouw, het maaibeleid e.d., zoals uit diverse onderzoeken is gebleken,² dan wel vanwege de aanwezigheid van ander predatoren?³*

Antwoorden op vragen 1 en 2

De intensivering van de landbouw, de diepere ontwatering en de verdichting van het landschap door bebouwing, infrastructuur en meer opgaande begroeiing enerzijds en predatie anderzijds hebben geleid tot een afnemende trend voor de weidevogels. Sinds de jaren '80 wordt er beleid gevoerd om de weidevogels te behouden. Met boeren en agrarische natuurverenigingen zijn afspraken over weidevogelbeheer gemaakt waarbij het agrarisch landgebruik is aangepast. Graslanden zijn aangekocht als reservaten. In de loop van de tijd is hier een grote, diverse groep vrijwilligers bij betrokken geraakt, die veel inspanningen verricht. Toch zijn deze inspanningen niet voldoende toereikend. Jaarlijks gaat de populatie weidevogels zo'n 5 tot 7 procent achteruit, doordat het reproductiesucces te laag is om de verder normale sterfte van volwassen vogels te compenseren (zie: Kerngebieden voor weidevogels in Zuid-Holland, Melman *et al.* 2014). Uit onderzoek blijkt dat weidevogels pas gedijen als aan alle factoren aandacht wordt geschonken en de gebieden groot genoeg zijn. Tot nu toe is de inspanning te versnipperd gebleken.

Uit onderzoek in Midden-Delfland (Behoud weidevogels Midden-Delfland, Teunissen 2014), blijkt dat het gemiddelde uitkomstsucces van legfels van scholekster, Kievit, grutto en tureluur in 2004 met 75% nog goed te noemen was. In 2005 bedroeg dit 59%, maar in de periode 2006-2013 schommelt het resultaat tussen de 30% en 48%. In de toename van de verliezen speelt predatie een belangrijke rol.

¹ De juistheid van deze redenering blijkt uit jurisprudentie: Rechtbank Haarlem, 30 november 2010, LJN: BO6346.

² <https://www.natuurmonumenten.nl/over-natuurmonumenten/pers-en-nieuws/nieuws/forse-afname-weidevogels-in-nederland>

³ <https://www.youtube.com/watch?v=u5Qbu8A6krc>

Verschillende predatoren spelen een rol en bekend is dat de vos een belangrijke predator is (zie onderzoek: Teunissen *et al.* 2014; Teunissen *et al.* 2005; Schekkerman *et al.* 2005). Door middel van de verleende ontheffingen wordt de predatiedruk verlaagd door de lokale vossenpopulatie te reduceren.

3. *Kunt u onderbouwen in welke mate de vos hiervoor verantwoordelijk is?*

Antwoord

Uit eerder onderzoek (Teunissen *et al.* 2005) is gebleken dat vossen een belangrijke predator van weidevogellegfels zijn. Uit dit onderzoek komt naar voren dat eieren vooral door zoogdieren worden gepreedeerd en kuikens vooral ten prooi vallen aan vogels. Onder de predatie van eieren springen twee zoogdieren er uit qua frequentie: vos en hermelijn. In dit onderzoek was de vos de meest vastgelegde legselpredator.

Toelichting vraag 3 en 4

Door afschot in de nacht met gebruik van lichtbakken en honden is enorme verstoring van juist de kwetsbare weidevogels in hun broedgebieden onvermijdelijk.

Daarom is het van belang dat er ten behoeve van de weidevogels eerst zoveel mogelijk wordt ingezet op minder versturende alternatieven. Uit de ontheffing blijkt dat er al ingezet wordt op vossen-werende maatregelen (schrikdraad rond weidevogelgebieden) en dat dit effectief is. Toch wordt deze maatregel als onvoldoende beschouwd, maar wordt dit niet met cijfers onderbouwd.

4. *Waarom hebt u niet eerst de resultaten van het effect van het schrikdraad afgewacht, aangezien er pas in het voorjaar van 2015 begonnen is met het plaatsen van schrikdraad?⁴*
5. *Welke andere oplossingen ter voorkoming van schade aan weidevogels heeft u toegepast en waarom zijn deze maatregelen als niet bevredigend bevonden?*

Antwoord op de vragen 4 en 5

De populatie weidevogels gaat al jaren achteruit, ondanks de getroffen maatregelen. In gebieden waar geen maatregelen zijn genomen, zijn de weidevogelpopulaties al grotendeels verdwenen. Daarom is afwachten geen optie en dient er voldoende ingezet te worden op alle sporen om verdere achteruitgang tegen te gaan. Er zijn in dit verband geen bevredigende oplossingen voorhanden die afschot of het vangen van vossen overbodig maken. Dit is tevens de reden dat de Minister de vos op de landelijke vrijstellingslijst heeft geplaatst. De vos is echter voornamelijk nacht-actief, waardoor bestrijding in de nachtperiode het meest effectief is.

Toelichting vraag 6

Het is bekend dat wanneer een weidevogeldichtheid groter is, de natuurlijke vijand (vos) beter verjaagd kan worden door de weidevogels zelf.⁵

⁴ <http://iods.nl/nieuws/eerste-maatregel-weidevogelpact-schrikdraad-in-de-klaas-engelbrechts-polder>

⁵ <http://vroegevogels.vara.nl/nieuws/alweer-dramatisch-broedseizoen-voor-grutto>

6. *Bent u het met onze fractie eens dat, om de weidevogels te behouden, er in eerste instantie maatregelen genomen moeten worden ter verbetering van de kwaliteit van hun leefgebied, zoals bloem- en kruidenrijk grasland, een hoger waterpeil, meer voedsel en een beter maaibeeld? Zo nee, waarom niet?*

Antwoord

Wanneer de weidevogeldichtheid hoog genoeg is kan een deel van de predatie door de vogels zelf voorkomen worden. Dat is nu niet het geval, aangezien de populaties te klein zijn en blijven afnemen. Zie ook de beantwoording van vraag 4.

7. *Waarom is de ontheffing in het broedseizoen geldig aangezien het risico van verstoring van weidevogels juist hierdoor extra groot is?*

Antwoord

Juist in deze tijd kan de vos schade aan legsels en jonge vogels toebrengen. Immers wanneer er geen nesten of jonge vogels aanwezig zijn, kunnen deze ook niet gepredeerd worden.

Het afschot van vossen is het meest effectief in de eerste paar maanden van het jaar, voordat de vossen hun jongen hebben geworpen. Voor de beoogde effectiviteit is het wel wenselijk, om afschot tot het einde van het broedseizoen toe te staan om te voorkomen dat de rondzwervende overgebleven vossen, die vaak geen jongen hebben, de eieren roven en nog niet "vliegvlugge" jongen prederen. Deze opvatting vindt ook steun in de uitspraak van de Rechtbank Overijssel van 22 maart 2016 (overweging 4.6.2.)⁶.

Het gebruik van deze ontheffing heeft geen negatieve invloed op het broedresultaat of de staat van instandhouding van de weidevogels. Uit eerdere jurisprudentie blijkt dat broedende weidevogels na belichting binnen 15 minuten de nesten weer bezetten⁷, zodat dan ook niet gezegd kan worden dat sprake is van negatieve gevolgen voor de weidevogels. Uit jurisprudentie volgt voorts dat pas van opzettelijk verstoren sprake is wanneer dit van wezenlijke invloed is op de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soort⁸.

8. *Welke maatregelen worden genomen om dierenleed in de vorm van een langzame hongerdood te voorkomen voor de jongen van doodgeschoten moedervossen en van zwangere moedervossen?*

Antwoord

Om de predatie van weidevogels door vossen effectief te beperken, is het helaas onmogelijk om te voorkomen dat ook moedervossen geschoten worden. Zie ook het antwoord op vraag 7.

⁶ Rechtbank Overijssel, 22 maart 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:956.

⁷ Rechtbank Leeuwarden, 27 maart 2003, zaaknummer 03/170 BESLU & 03/171 BESLU, ECLI:NL:RBLEE:2003:AF6440.

⁸ Rechtbank Den Haag, 17 november 2011, zaaknummer 83-134243-11, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU4981

Toelichting vraag 8 en 9

In de bijlagen van de ontheffing wordt op kaarten aangegeven dat de ontheffing geldig is in de open velden die zijn aangegeven op de kaart in bijlage 4 van de ontheffing. Deze kaart geeft niet de open velden weer, maar natuurgebieden (in groen). Eronder wordt vermeld dat de wit gekleurde delen “tevens open velden zijn, welke niet als belangrijk weidevogelgebied zijn aangewezen, maar waar de ontheffing wel gebruikt zou kunnen worden”.

9. *Bent u het met onze fractie eens dat de aanduiding zeer onduidelijk is? Wat gaat u eraan doen om het te verduidelijken, mede om het toezicht en de handhaving hierop te kunnen verbeteren?*

Antwoord

De verleende ontheffing is van toepassing op alle open velden binnen het werkgebied van de Wildbeheereenheid Delfland ten behoeve van de bescherming van de weidevogels. Conform het advies van de bezwarencommissie zullen wij een duidelijkere kaart van het ontheffingsgebied toevoegen.

Toelichting vraag 10 en 11

In artikel 68 lid 4 van de Flora- en faunawet wordt gesteld dat het afgeven van een ontheffing slechts wordt verleend aan een Faunabeheereenheid op basis van een faunabeheerplan. In de ontheffing wordt gesteld dat hiervan in dit geval mag worden afgeweken op basis van artikel 68 lid 6 van de Flora- en faunawet, omdat de noodzaak ontbreekt voor een faunabeheerplan, gelet op de soort dan wel de aard of omvang van te verrichten handelingen. Tevens staat in de ontheffing vermeld dat er al 13 andere ontheffingen zijn verleend voor het doden van vossen in de nacht met behulp van lichtbakken op terreinen verspreid in de provincie.

Gezien het grote aantal ontheffingen om vossen te doden is het van belang om een faunabeheerplan vos op te stellen. De vos behoort ingevolge de Flora- en faunawet tot de beschermde inheemse diersoorten (artikel 4 Ffwet).⁹

Voor bejaging tussen zonsondergang en zonsopkomst -al dan niet in combinatie met het gebruik van kunstlicht- is ex artikel 9 lid 6 van het Besluit Beheer en Schadebestrijding toestemming vereist van Gedeputeerde Staten.

10. *Bent u het met onze fractie dat er eerst een faunabeheerplan opgesteld dient te worden? Zo nee, kunt u onderbouwd aangeven waarom niet in Zuid-Holland en waarom er in andere provincies wel dergelijke faunabeheerplannen zijn opgesteld?*

Antwoord

Nee, een faunabeheerplan is niet noodzakelijk wanneer er incidenteel of slechts voor een beperkte oppervlakte een ontheffing nodig is. Hier kunnen de grondgebruikers ook zelf direct een ontheffing aanvragen zonder tussenkomst van de FBE. Echter met de komst van de nieuwe Wet natuurbescherming is een faunabeheerplan voor alle diersoorten, dus ook de landelijk vrijgestelde soorten, verplicht.

⁹ <http://www.vulpesvulpes.nl/index.php/k2/artikelen/wettelijke-status>

11. *De vos mag al vrij worden bejaagd. Bent u bereid om de ontheffing in te trekken en in te zetten op niet-dodelijke alternatieven? Zo nee, waarom niet?*

Antwoord

De vos is geplaatst op de landelijke vrijstellingslijst omdat de soort overal in het land schade aanricht, waaronder schade aan bodembroeders zoals weidevogels. Gebleken is echter dat bestrijding gedurende de nacht, met gebruikmaking van het geweer en kunstlicht, noodzakelijk is om de lokale vossenpopulatie in voldoende mate te reduceren. Derhalve trekken wij de verleende ontheffingen niet in.

Den Haag, 8 november 2016

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. J.H. de Baas

drs. J. Smit